

Locuinta' Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatorului [L3-vósztoza], Nr. 5.

Scrierile nefrancate nu se voru primi decât numai de la corespondenti regulari ai „Federatiunii.”
Articlii trimisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune

Pre trei lune . . . 8 fl. v.

Pre ciese lune . . . 6 „ „

Pre annu intregu . . . 12 „ „

Pentru Roman'a :

prea. intregu 30 Fr. = 30 Lei n

„ 6 lune 16 „ = 16 „ „

„ 3 - 8 „ = 8 „ „

Pentru inseratiun :

10 or. de linia, si 30 or. taxa a timbrale pentru fiecare-care publicatiune separatu. In loculu deschis 20 or. de linia.

Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la diuariulu politicu

„FEDERATIUNEA“

pre semestrulu II. (iuliu—decembrie) 1872.

Incependu-se cu 1. iuliu 1872. st. v. semestrulu alu II. (iuliu—dec.) rogãmu pre doritorii de a avé acestu diurnalul, sè binevoiesca a grabi cu prenumeratiunea pâna la acestu terminu, pentru cá de una parte sè ne scimu orientã in privinti'a numerului esemplarielor ce vomu avé a tipari, éra de alta parte sè potemu incungiurã ori ce neregularitate in speditiunea diuariului. Totu-de-una-data rogãmu pre domni abonati, cari sunt in restantia cu pretiulu de prenumeratiune, sè grabesca a-si refu socotelele pâna la terminulu de mai susu, pentru cá sè nu ni se adauga gretãtile si d'in acésta parte. — Condiuniile remanu cele vechie.

Invetiatoriloru satesci, adeverindu lips'a medioceloru, se va dá si pre venitoriu cu pretiulu scadiutu, adeca pre 3 lune 2 fl. v. a., pre 6 lune 4 fl. v. a., pre annu intregu 8 fl. v. a. Gratificatiunile se facu numai celoru lipsiti de tote medicelocel materiale, avendu a refu numai costulu postale in suma de 1 fl. v. r.

In fine rogãmu pre DD. abonati nostri sè scria legibilu numele, locuinta' si post'a ultima, ér' cei ce posedu adrese litografate sè binevoiesca a allaturã in epistolele de prenumeratiune, séu a lipi pre cuponele asemnateloru postale câte una adresa litografata.

Redactiunea.

Pest'a, 27. iunie 1872.
9. iuliu

Acta res est. Dupa atãte s'ovaiture si traganture, incurcatur'a ce resultasse d'in confusiunea ideeloru a supra cestiunii de a participã romanii la alegerea deputatorulu in Transilvania, au incetatu. Conferinti'a d'in Alba-Iulia puse capetu incercariloru d'a impinge pre romani la activitate. Neci chiaru intentiunea d'a se da passivitatii mai vigorosa expresiune nu se potã valida, ci se decise manutienerea passivitatii depline. Caus'a cea adeverata nu este motivulu d'in proiectulu de resolutiune allu minoritatii, adoptatu de conferinti'a, „cã situatiunea nu s'a schimbatu de la ultim'a alegere“ cã-cã acestu motivu singuru, validu numai pentru passivitate in genere, nu éra de ajunã si pentru a impedeã mai energic'a si mai vigoros'a manifestare a passivitatii, ci caus'a, pentru care conferinti'a aflã mai consultu a luã decisiunea passivitatii absolute, este, dupa cum credemu noi, estrema „intardiare.“ Multu timpu preciosu s'a perdutu cu s'ovaiturele, alegerile curgeau si in câte-va cercuri elect. unde alegatorii romani aveau majoritatea voturiloru, se si terminasse, éra in alte-le-mai multe a fostu atãtu de apropiate, câtu in celle doue trei dile pâna la alegere, éra imposibile, cá parti'a nationala romana sè se organisiedie si cá sè potã disciplinã poporulu pentru actula alegerii, conformu decisiunii ce s'ar fi luate pentru un'a passivitate mai energica. Considerandu dara de una parte credinti'a cea rea a unei parti d'in activisti, éra de alta parte activitatea guvernului, care ar' fi posu in miscare tote organele salle si s'ar fi servitu de tote medicelocel permise si nepermise spre a influentiã alegerile intru interesulu politicele salle, conferinti'a de Alba-Iulia n'a potutu luã altu conclusu de câtu cellu propusu de minoritate si adoptatu apoi de marea majoritate a conferintiiei. Decisiunea confe-

rintiei este deplinu justificata de impregiurari si conferinti'a nu poteã sè aduca alta decisiune fara a se espune periculu d'a contribui inea-si la una confusiune mai mare, decum o creasse activisti, si la una compromisiune a onorei nationali dupa ce s'ar fi periclitatu caus'a inea-si. Intentiunea guvernului se splica forte bine prin respunsulu ce dedesse Mitropolitulu d'a tiené conferinti'a dupa alegeri; de acésta parere au fostu si corifii activistiloru nostri, cari inca scrieau in tote partile a „nu“ se tiené conferinti'a mai nainte de alegeri. „Mala fides“ a activistiloru nostri, indegetata de noi, este pipãbile, este dovedita pana la evidentiã prin protestulu comitetulu activistiloru d'in Brasieu si prin procederea Sabianiloru amentita in „Tel. R.“ (cari cu tobe si clopotielle au pornitu la alegerea celoru doi sassi d'in Sabiu). Dar' ei sunt si remanu impotenti. Ei nu potu restornã conclusulu conferintiiei, pentru cá neci in Brasieu neci in Sabiu nu potu alege deputati romani, decâtu numai a concurge la alegerea deputatorulu Sassi. Mai de parte influenti'a lor nu se estinde; prin urmare activisti d'in Sabiu Brasieu remanu cu „mala fides.“ Ar' fi timpulu cá partea cea nationala a cetatieniloru d'in Brasieu sè se emancipe de tutel'a acelloru imbecilitati politice, cari prin s'fretã sciura a li se impune. Alegatorii romani d'in Transilvania voru respectã conclusulu conferintiiei d'in Alba-Iulia, unde inteligenti'a romana dede expresiune vointiei nationali. Conclusulu conferintiiei de Alba-Iulia este a se considerã cá adeverata expresiune a vointiei natiunii romane d'in Transilvania, prin urmare toti romanii ardeleni sunt moralmente îndetorati a urmã conformu acellui conclusu si a-lu padf cu scumpetate.

Se vorbesce cá districtualii d'in Fagarasiu ar professã doctrinele activistiloru si cá, prin urmare, ar fi candidatu pre Branu de Lsmeni et Cosl'a si pre SS. parintele protopop. Metianu, pre cari, cá buni activisti, voru sè i alega si sè-i tramita in diet'a de Pest'a Ba se vorbesce cá una parte a districtualiloru ar' vre sè candidedie pre D. Vinc. Babesiu. Cu tote cá D. Babesiu s'a declarat pre activitate, nu potemu crede cá Dsa sè primesca candidatur'a pentru cuventulu, cá Dsa pricepe mai bine solidaritatea nationala, decâtu cá sè i treca prin minte a o desconsiderã insu-si, ci de va primi, atunci de siguru numai pentru aceea va face, cá sè se impedece alegerea unui d'allu de Benedek Gyula et consortes. Totu acésta sperãmu si de la D. protop. Metianu, si ni ar placé multu, daca am poté presupune asemen'a si despre D. Branu, dar se dice, cá dsa ascepta cu neastemperu momentulu d'a poté face metanie si poclone pre la iconele idoliloru d'in Pest'a. Noi nu credemu.

Deputati alesi.

In cereulu superioru alu comit. Turd'a (Ardélu) s'a alesu deachistulu b. Colomanu Kemény; in Abrudu (Ardélu) ministrulu de justitia Stefanu Bittó; in Maramuresiu, cerculu Ökörmezó, deachistulu Stefanu Szilágyi, in Sigetulu Marmatiei oppositionalulu Nicolau Szaploneczay, cu 1214 voturi contra candidatulu dre tei, Hieronymi, care capetase 861 voturi; in comitatulu Crasn'a, cerculu Zelau, Ludovicu Deáky d'in stang'a estrema: in Strigoniu deachistulu Ionu Pissuth.

Domnule Directore!

Mai permiteti-ne o singura rogare, daca cugetãmu la celle ce a-ti avutu pâna acum gentileti'a a face in favorea diariului nostru ce amu inceputu a publicã, ne tememu a ne face culpabili de a abusã de gentileti'a DV. Singura consolare ce ni remane, este cá scimu cá ne adressãmu la persone venerabile si capace destulu spre a intellege multe si neprevedibile dificultati ce se presenta unei intreprinderi cá a nostre. Sè ni permiteti, Dle Directore, a ve assecurã, cum-cã nu esagerãmu gravitatea difficultãtiloru a supra caroru-a venimu a ne plange.

Dupa cum amu afirmatu intr'unu circulariu, de care pote vi mai aduceți amentu, dorinti'a nostra este de a ne

stabilã cu redactarea diurnalulu in capital'a Italiei — si acésta d'in motive forte considerabile si de o importantia pre care DV. — sperãmu, cá o veti ghici fara multa bataia de capu.

Domnati de acésta idee, noi amu privitu redactarea foiei aici in Veneti'a cá unu cé provisoriu, cu tote aceste amu fi doritu 'a romané aici cellu pucinu 6 lune. Acésta inse a devenitu acum imposibile, si trecerea nostra la Rom'a — in cellu mai scurtu terminu — este imperativa, eccã pentru cari ratiuni :

Veneti'a nu este avuta literariamente; ea nu posede actualente barbati remarcabili, nice unulu; ultimulu au fostu D. Maninu. Veneti'a nu este cá cetate, remarcabila, decâtu cá cetate maritima, importantissima pentru comerciu. Omenii cei mai remarcabili sunt Judanii aici, a caroru numeru se urca la 50.000. Consiliulu comunale, amplotiati politici si administrativi, Deputatii chiaru, sunt partea cea mai mare Judani.

Press'a este reprezentata prin 6 diuarie: „Gazzetta“ (off.) „Tempo“, „Movimento“ (dirigiatu de Judani) „Stampa“ (dirig. de Judani) „Rinovamento“ (dirig. de Judani).

Tipografie sunt de tote 4 (de celle neinsemnate nu vorbescu), aceste sunt ingadate la diurnalele locale. Tipografia lui „Tempo“ fũ redusa la 14 lucratori, pentru cá mai toti s'au substrasu de la lucru, nefindu platiti dupa cum, credu ei, cá se cuvine. Demonstratiunile compositoriloru — tipografã, sunt aici in permanentia de câtu-va tempu, notamente de candu s'au constituitu aici, in mai multe cetãti, societati de lucratori, inspirate si conduse de câtra „Internationale.“ Astfelu câtu de pucinu este lucrulu tipograficu ce essige „Propaganda“ aici nu se mai pote face. Numerulu precedente allu „Propagandei“ este, dupa cum veti fi observatu, compusu miserabilmente si testulu quasi-totu italianu: pentru-cã romanesce si francesce éra absolutamente imposibile de allu compune baietii, ce faceau pre compositorii in acellu tempu. Chiaru si materialulu (elaboratele) amu debuitu a le face dependente de tipografia.

Considerandu aceste, noi nu ni mai potemu face illusiuni asupra viitorulu nostru aici in Veneti'a, si astfelu suntemu decisi si gat'a a parasã acésta cetate in luna lui augustu. spre a ne asiedia definitivamente in Rom'a, — in centrulu miscaminteloru politice, in capital'a tierrei, in centrulu Latinitatei si, ceea ce credemu mai avantajiosu pentru noi: in mediceloculu diurnalisticii, pre a carei concursu vigorosu avemu sperantie mari. —

Resumemu :

Veneti'a cea bella nu ni este favorabila, — nu aflãmu in trins'a, ceea ce este indispensabile pentru redactarea, tiparirea si ceea ce prestãdia unui diariu cá allu nostru effectulu doritu — concursulu moralu. D'in aceste motive ponderabile suntemu constrinsi a ne transferã la Rom'a, unde, fara de a fi optimisti, credemu de a inteli totulu ce aici ni lipsece. Credemu cá cei ce se interessãdia de intreprinderea nostra, voru fi contenti cu acésta inconstantia In interesulu comunu, aveti bunetatea, Domnule Directore, a dispune cá aceste sè se publice in prea stimatulu DV. diariu, si contati pentru acésta la gratitudinea nostra. DV. ne scoteti d'in o positiune grea prin aceea, — nu ne refusati de acesta rogare.

Primiti, ve rogãmu Dle Directore, assecuranti'a despre cea mai cordiala simpatia si despre cea mai nalta consideratiune.

Veneti'a, 5. iuliu, 1872.

Directiunea diuariului
„Propaganda“

A p r o p o s : Trimestru I. allu „Propagandei“ incepe cu luna acésta si termina cu finea lui Septembrie.

Trimestru II. se va compune apoi d'in lunele: Octobre, Novembre si Decembre 1872.

In Trimestru I. se coprinde si numerii aparuti pana acum, cari s'au si espedatu la st. d. asociati. Cei ce inse n'au primitu numerii cei trei de autãiu sè aiba bunetatea a ne avisã inca pâna suntemu in Veneti'a, cá sè nu avemu a ne luptã in Rom'a cu cbstacoli ce datedia d'in Veneti'a. 500 de esemplarie avemu disponibile de a le offeri cu pretiulu scadiutu acelloru domni cari nu se credu in positiune de a corespunde cerinteloru abonamentulu.

Pretiulu scadiutu :

pentru Trimestrulu I. este in Austri'a 1 fl. v. a. (in locu de 2 fl. 40 cr. Roman'a 3 lei n. 6 Lei n. Ca sè nu se spesedie preamultu pentru portulu postale, onor. Administratiuni a le diuariloru ce publica acestu circulariu sunt atãtu de amicale de a primi abonamentele, si a ni-le

adresa atunci candu se va poté face unu grupu, precum au avuta „Romanulu“ gentileti'a a face.

Administratiunea diariului
„Propaganda“

P. S. Numerulu prossimu va aparé in curendu, fiindu ajutati de cátra tipografi'a municipala in taparirea lui, si a numeriloru celoru mai pressanti.

Despre guvernulu republicanu.

Am vorbitu in rondulu trecutú despre monarchiele constitutionale, despre cari a voitu sè vorbesca si Dnulu Gr. M. Alesandrescu; este de regretatu inse, cà Dni'a sa luan-du-si de obiectu alu pertractarei monarchiele constitutionale, nu s'a nesuitu a li aretá bas'a juridica sèu psicologica, care o au la genulu omenescu, ci procedendu e principio mali vede totu reu imaintea ochiloru si vorbesce mai numai despre monarchiele absolutistice, cari pre langa tote defectele loru si-au si ele partea loru cea buna. Asié, de vomu considerá epoc'a in care a domnitú in Ungari'a Mari'a Teresi'a, vomu esperiá, cà neci candu n'a amenintiatu pre unguri unu periclu mai mare de a fi germanisati, decâtu in acea epoca. Caus'a trebuie cercata in natur'a omului. Maria Teresia a datu tote libertátile dupa cari aspirá ungerii setosi, prin acést'a li-a molcomitu gelosi'a de nationalitate si a stinsu d'entre ei zelulu de a se cultivá d'in sine si nu prin carpiture si lipiture straine; inse chiaru starea acést'a a fostu cea mai periculosa pentru ei, cà-ci vediendu-se mai innapoiati in cultura decâtu germanii, incepura a deonestá limb'a loru materna esilandu-o intre surugii si in culine, nobilii si maguati erau superbi daca poteáu vorbi cu servii loru numai in limb'a germana, éra cea magiara éra persecutata si alungata d'in famili'a magnatiloru. Cam asié s'a intemplatú si cu limb'a romana printre familiile mai insemnate d'in Romani'a pre tempulu fanariotiloru, cà-ci boierii crescundu-si famili'a prin tiere straine, generatiunea tenera n'a avutu ocaziune de a cunosce frumseti'a si nobleti'a limb'ei sale, candu s'a rentorsu a casa a avutu peptulu rece cátra patri'a sa si acést'a sa continuatu si se mai contiua pàna asta-di.

Daca vomu compará epoc'a acést'a cu epoc'a lui Iosifu II. fiulu Mari'e Teresiei si successoru immediatu la tronu, vomu esperimentá contrariulu. Precum Maria Teresia a admittu pre unguri cà si o mama buna pre fi sei, dupa-ce i-a saturatu, asié Iosifu II. denegandu-li drepturile, cari le cereau ma revocandu unele libertáti de cari ungerii se bucurá cu totu dreptulu, i-a desceptatu si a produsu nemultumire generale intre ei, si de aci se incepe actiunea ungeriloru, asié càtu se pare cà mai antáiu a fostu reactiunea si numai dupa aceea a urmatu actiunea, ce se pare a fi neexplicabilu, pentr-cà de comunu mai antáiu este actiunea si acést'a nasce reactiune: Actio parit reactionem. Daca amu admite, cà Iosifu II. a voitu intr'adeveru fericirea si bunastarea poporeloru sale si pentrú aceea a pusú vointi'a sa mai pre susu de legile fundamentale ale statulu: amu poté dice, cà n'a fostu reactionariu, inse atunci ar' trebui sè admitemu si aceea, cà: finis sanctificat media, si admittendu acést'a, noi pre noi ne-amu debilitá tocmai atunci, candu voimu a ne intari. Aci dara se incepe actiunea ungeriloru pentr-cà a inceputu a-i arde muculu la degete, s'an observatu cà sunt goli si li-a fostu rusine de batu-jocur'a ce o primieáu de la nemti, deci au inceputu a se cultivá.

Mai inainte statulu érá idolulu poporeloru, si acestu idolu cu atátu mai usioru potea fi adoratú, cu càtu limb'a

FOISIORIA

Egalu si neegalú.

Ce insemna egalú si ce neegalú, candu e vorb'a despre omu? Egali suntemu la totu casulu in multe privintie. Materi'a d'in care a facutu creatorulu pre omu — fia acestu-a sclavu sèu principe — e un'a si aceea. Suntemu egali in atát'a, încátu toti avemu d'a ni multumf esistinti'a unui instinctu, pre care lu aevmu comunu cu totii, ba chiaru si cu fielele neratiunale d'in padure; egali in atát'a încátu, fia-care am fostu nascutu intre doreri si in càtu toti amu venitu in lume nepotintiosi, fia pre paie, sèu pre ascernuturi de matasa. Egali in atát'a, încátu toti sentimu de asemenea fome si sete, frigu si caldura, dorere si bucuria; in fine egali, încátu in una di toti trebuie sè parasimu acést'a lume, de-ora-ce n'a crescutu neci una buruen'a contr'a acestui reu supremu, de la care multi s'aru rescumperá cu sune enorme de bani.

In tote celelalte privintie suntemu neegali. Intre miliardele de omeni, cari au vietuitu inaintea nostra, si intre sutele de millione, cari locuiescu asta-di pamentulu, n'au fostu si nu sunt duoi cu fecie assmenea, de-si acestea se compunu totu d'in acele párti, precum d'in ochi si nasu, gura si falci, s. a. Totu acést'a differentia esiste intre omeni si in privintia constructiunei corpului, a maniloru, piciorulu, degetelor a unghieloru, etc. Natur'a atátu de consecinte

cultulu érá un'a si aceea-si: latina; dara tempurile urmatorie si mai alesu revolutiunea francesca, care a frementatu aluatulu celu bunu celulu reu si a produsu unu caote, d'in care apoi éra prin freare s'au nascutu ideele secululu alu 19. au aretatu cà omu nu este pentrú statú, ci statulu pentrú omu si daca stítulu nu si-are de basa fericirea si bunastarea cetatieniloru, sèu nu scie asecurá aceste, atunci n'are ratiune de a esige, ci sèu trebuie reformatu sèu, daca a degeneratu pàna intr'ast'a, càtu neci una operatiune radicala nu-lu pote salvá, atunci perirea si disolverea lui este forte rationala.

Dupa aceste prenisse generale, cari se potú aplicá in mesura anumita la vei ce forma de guvernare a statulu, pentr-cà fia-care trebuie cà aiba unulu si acelu-a-si scopu: fericirea cetatieniloru, vomu trece la articulu Dnului Gr. M. Alesandrescu, despru Guvernulu republicanu, aparutu in „Rom.“ de la 3 iuniu. Precum am amintitu la inceputu, si aici aflamu monarchiele constitutionale confundate cu cele absolutistice; sè vedem punctulu alu doile: Daca, cum pretinde Montesquieu, virtutea érá principiulu guvernulu poporariu, ar trebui sè recunoscemu, cà acestu guvernú este cu atátu mai pre susu de guvernulu despoticu, si de celu monarchicu, chiaru celu mai mederatu, pre càtu virtutea este mai pre susu de pretins'a onore, care se dice cà este principiulu monarchiei, si mai alesu, mai pre susu de frica. Punctulu acestu-a nu scimu pàna unde sè lu-atribuimulu Montesquieu, de ora-ce autorulu articulu nu l'a pusú intre semnele citatiunei. Dato sed non concessio, sè fia ideele acestea ale lui Montesquieu, inse elu n'a fostu infallibilu, deci veri cine are dreptulu de a i interpretá dísele cà si pre ale altui scrietoriu. Noi le vomu interpretá dupa cum ni servescu poterile. Decum-va assereza Montesquieu, cà principiulu guvernulu monarchicu este onorea cea pretinsa, atunci nega basea morale a statelor monarchice, care este promoverea binelui comunu si nu scie cà onorea e unu lucru in sine v a n u, de unde urmedia, cà barbatii intielepti neci candu nu cerca onorea cà ce-va bunu, ci daca provine d'in ce-va demnitate la care au ajunsu, atunci o primescu d'in respectu cátra oficiulu, care lu-porta; in intru inse o considera cà si unu bunu, de care se bucura si cei nedemni. Dara autorulu citeza dísa lui Montesquieu in modulu, prin care forte pacinu demustra avantajulu republicanu asupr'a monarchieloru constitutionale. Dice cu Montesquieu: „virtutea republicanu este mai pre susu de cea pretinsa onore, care se dice cà este principiulu monarchiei“; ceea se dice, mai antáiu trebuie probatu sinu mai dupa aceea se potú trage consecintie pentrú altele, cari urmedia a fi probate, deci nefindu probata asser-tiunea cà „onorea pretinsa este principiulu guvernulu monarchicu,“ ea cade de sine, sèu celu pacinu nu se potú primí de basate consecintiele trase d'in dísa.

Autorulu pune doue intrebári; un'a este acést'a: „Dar' este ore adeveratu cà virtutea sè fia totu-de-un'a principiulu republicanu?“ Cealalta contine; „Si virtutea politica astfelu cum au facutu-o institutiunile sociali, este ea virtutea morale, sèu justiti'a, astfelu cum se gasescu in consciinti'a omeniloru?“ Apoi raspunde: „Eu n'o credú.“ Punendu-le aceste in comparatiune cu punctulu alu duiole resulta: cà ceea ce a pusú de tema probanda si d'in care voiescu a aretá preferinti'a republicanu asupr'a statelor monarchice, o destrue dicendu, cà „nu totu-de-un'a virtutea este principiulu republicanu“ si asié dà cu sagefa in alta fiera si nu in aceea pre care voiescu a o sangerá. Cum-cà basata e sèu ba acést'a asser-tiune a autorelui?.. aceea érá formida alta cestiune.

Assertiunea urmatoria: „Negresitu guvernulu republicanu este mai conformu cu egalitatea primitiva si cu demnitatea speciei umane, ale careia facultáti fisice si morale

observa principiulu differentiei in productele sale, încátu neci unu firu de nasipu — naturalistulu díce neci unu atomu — nu e asemenea celui-laltu.

De aci urmeza cu necesitate naturale, cà calitáti fisice, cari sunt cà totulu pendinte de la calitatea organismulu fisicu, sunt supuse totu acelei differentie nemarginite. Deci, precum nu existu done fecie, cari sè fia de totu asemenea, totu asié de pacinu se afla duoi omeni, cari sè cugete si sentiescu asemenea, a caroru-a poteru spiretuale, aplicari si pasiuni se fia tote acelea. D'in contr'a, differentia intre omeni in acestu intielesu e forte mare, si inca Plutarcu dícea, cà nu afla differentia atátu de mare intre animalu si animalu cà intre omu si omu.

De aci érá urmeza necesarminte differentia sortii omenesci, adeca a reportelorú, in cari se afla omenii intre sine.

Tota differentia in natura inse e basata pre legea unitatii. Asié si vietia omului are unu focalariu, in care se concentreza tote firele lucrárii si nelucrárii sale. Acestu-a se manifestera in instinctulu de conservare, pre care omulu lu are comunu cu tote creaturele pamentesci

Instinctulu de conservare—precum areta insu-si cuventulu — tintesce inainte de tote la conservarea individualitatii, si prin acést'a genulu. Modulu, cum se validiteza acestu instinctu, depinde de la calitatea fisica a omului.

Dupa legile generale de cugutare ar trebui deci a se face conclusiunea urmatoria: comunu are omulu placerea cátra vietia si cu acést'a staruinti'a d'a o conservá. Modulu si mesur'a medicelorú d'a ajunge acestu scopu, depinde inainte de tote de la capabilitatea si aplicarea spre lucru, prin ca-

le desvolta rapede si le redica la celu mai inaltu gradu este teoria pre care press'a o a datu de minciuna; cà-ci de vomu considerá vietia genulu omenescu, vomu aflá, cà indata d'in léganu a avutu parinti de familia (paterfamilias) mai tardu patriarchi, duci, regi, cari aduceáu legi, impartia drepturi si impuneáu detorintie fia-carii individulu de sub jurisdictiunea lorú. Republic'a numai atunci deolta facultáti fisice si morale ale poporeloru, dupa-ce a trecutú d'in stadiulu infantiei si numai la acele popore, cari sunt donate cu spiritu blandu si intreprindetoriu, pàna atunci trebuie sè sentiescu pressiune d'in afara asupr'a facultatiloru sale, cà asié sè se invetie a delaturá pedecelu, cari li-obviu si le confunda mai tardu in progressulu si activitatea facultatiloru. Pressiunea acést'a e cu atátu mai salutará, cu càtu provine d'in intentiune buna si de la omeni intielepti, ceea ce se poté observá la desvoltarea facultatiloru corporali si spiretuale ale unui pruncu micu, a carui poteru, cà sè nu fia imprasciate, trebuie concentrate la unu locu mai angustu, de uude cà si d'intr'unu focu influintieza asupr'a membriloru corpului si facu de membrele singuratece devinu mai vingiose si producu o simetria in corpulu intregu.

Cà Dariu cu otea sa nenumerala a fostu batutu de ateniensi, aceea se atribuie motivulu d'in care armat'a persica a purcesu contra Atenei. Motivulu d'in care a atacatu persii pre ateniensi a fostu pot'f'a de a domni si a aduná averi materiale. Aten'a inse a avutu unu motivu mai sublimu care o insufletia pentrú apărarea sa, si acelu-a érá libertatea, care e unu adeveru eternu, si prin urmare preponderedia totu-de-un'a asupr'a unoru motive, cari se nascu d'in unele lucruri profane si trecutorie, prin urmare ateniensi au trebuit sè se lupte pre morte ori vietia. Sèu de vomu considerá luptele republicei romane d'in ce motive au fostu sustienute, vomu esperiá cà pàna-ce republic'a a fostu atacata si impededata in desvoltarea sa, atátu materiale càtu si spiretuale, ea s'a luptatu pentrú libertate si independentia, si aici s'au desvoltatu cele mai mari virtuti bellice, cari si-au meritulu lorú pentr-cà a purcesu d'in motivulu: cà a servi statulu insemna atát'a, càtu a promove binele comunu. Aten'a a produsu barbati mari de resbellu, de líttere si de arte, pentr-cà a priceputu libertatea in sensulu ei celu adeveratu, care este implinirea detorintiei si integritate a vietiei, precum canta si betranulu Horatiu: „Integer vitar scelerisque purus,“ acelu-a e barbatulu consciu demnitatei sale, care nu se sfarma cu tote lucrurile bagatele d'in lume, ci tiene strinsu la oficiulu secu si perfectiunea o cerca acolo, cà in tota diu'a sè-si implinescu detorintia mai bine.

„Nimicu, díce Montesquieu, nu atrage mai multu pre straini, decâtu libertatea, d'in care decurge totu-de-un'a opulenti'a. Un'a se face dorita prin ea insa-si si omenii sunt condusi de trebuintiele lorú in tierele unde se gasescu cealalta.“ Autorele articulu intielege aici opulenti'a asta materiala, care domnescu asta-di in Angli'a si Americ'a, atunci retacece si in daru aduce de esemplu repulicele Cartagoza, Holand'a, Veneti'a sèu Genev'a. Republicele acestea a avutu principiulu esistintiei lorú, conglomerarea averiloru materiale, ele au si adunatu, càtu mai multu nu au potutu; deci si-au pestrecutu principiulu, pre care eráu fundate si de aici a urmatu caderea lorú, precum bine díce Napoleonu III. in Iuliu Cesare de bello gallico „Fia-care statú care pestrece principiulu pre care se radiema estinti'a lui, cade.“ Suntemu de parere firma, cà Montesquieu a intielesu, aici aceea opulenti'a care o a cantatu Horatiu in od'a citata mai susu.

Díce autorulu mai departe: „Sub despotismu omulu nu cunosce, decâtu desfatárele materiali, si acelu-a-si pamentu pote totu-de-un'a sè i-le procure ori care ar fi stapa-

ri se casciga aceste mediloco; apoi de la vointi'a d'a face trebuintia de ele. Activitatea omenesca incepe cu venatulu si pescuitulu, dupa acea trece la agricultura si prasirea vitelorú, cu incetulu pasiescu la meserie, apoi la industria, in fine la comerciulu, la sciintie si arte. De-si unii scotu comore d'in sinulu pamentulu, altii numera stelele ceriului, si éra altii statorescu legile naturei, va sè díca, necsulu aparintiloru cu tote acestea tote lucrá rile mai neinsemnate, de la cari a purcesu pmulu si la cari e avisatu pentrú conservarea sa, remanu in dreptulu lorú de la inceputu, si receru, cà si mai inainte, capete si mani accomodate. Capacitatea omenesca de desvoltare se manifesta deci prin progressulu culturei; necesitatea inse d'a conservá genulu umanu prin differentia capacitátiiloru, aplicárilorú, si a lipselorú si- afla espressiunea in esistinti'a omeniloru cu deferite mediloco spiretuale, staruintie si pretersiuni.

Care ar fi acuma logic'a ce ar resultá d'in acést'a differentia a capacitátiiloru omeniloru, precum si a lucrárii si nelucrárii lorú cu privire la pusetiunea lorú sociale? Intru adeveru numai ace'a cà omulu, care lucra cu mintea, offere omenimei servitie mai mari de càtu acelu-a, care lucra numai cu manile, si asié-si-asigura una esistintia mai buna; cà omulu activu, diliginte si parsimoniale si-casiga avere, precandu lenesiulu si prapaditorulu remané condamnatu la seracia si neajunsuri; cà omulu cu sciintie, bravu, nobilu si dreptu e stimatu si destinsu de cátra concetienii sei, éra celu necapabilu si totu-odata malitiosu si reutatosu cade prada drespretiului generale; cà, cu unu cuventu, inferioritatea pretotindenea dà locu superioritati.

nulu ce comanda. Daru nobilele orgoliu ce escifa într-o națiune renumele leguitorilor sei, filosofilor sei, poetilor si resbelnicilor sei, capu-d'operele literaturii sale si ale artelor sale, protectiunea legilor sale, suvenirea difoloru sale de periclu si de gloria, tote aceste sentiminte generose d'in cari se compune patriotismul, tote aceste bunuri, ce facu marirea si bogati'a patriei, unu stapanu [pote se le rapesca, dara neci unu stapanu nu pote se le dea. Negamu simplu ca ori care stapanu ar potè se rapesca aceste bunuri dela ori care poporu, de-ora-ce sunt spiretuali si neci decata materi- ali, ceea ce credemu, ca va recunosc si autorulu articolului. Fote se rapesca libertatea corpului, ma pote rapf si vietia cetationilor, inse asupr'a spiritului nu are putere, si cu adest-ua nu dispune neci unu tiranu. Pentruce a invinsu crestinismulu? pentru-ca a avutu martiri, cari au fostu convinsi ca tiranii nu potu dispune de spiritulu lor, deci mai bine a datu corpulu perdiari, decatu se marturisca neadeverulu. Pentru-ce au avutu tote natiunile martiri ai libertatii? Care omu cu mintea sanetosa si-ar sacrifica vietia daca nu ar fi convinsu despre meritulu, care-lu aduce virtutea lui puresa d'in motivu supranaturalu.

Inse autorulu articolului neci nu argumentea bine, d'fca ca: „tote acestea unu stapanu pote se le rapesca, dara neci unu stapanu nu pote se le dea.“

Cum-ca cine-va pote face ce-va, de aici nu urmedia ca totu odata face aceea, „a posse ad esse non valet argumen- tatio“

V. D e c i u.

Alegerea ablegatului d'in cerculu Besienovei (Bessenyb), Comitatulu Torontalu.

Cetindu in foi'a „Federatiunea“ cum-ca in cer- culu Besienovei de deputatu au reesitu cu acclamatune Ioanu Balogh; deci ca opiniunea publica pre asta cale se nu fia sedusa, cum-ca in cerculu acestu-a dora Romanii cu serbii ar fi votatu pre langa unu deachistu, ma veti erla pucinu a me ocupá:

I. Despre activitatea comisiei de conscriere.

II. Despre activitatea deachistiloru inainte de diu'a alegeri si.

III. Despre actulu alegeri de ablegatu.

1. In comisiunea de conscriere au functionatu ca presiedinte Sváb, spaiu in Csóká, judanu; ca membri: Kovács d'in Béb'a-vechia Kozenkay d'in Kúbekháza si Antok d'in Csóká, notari comunali.

a. Acesta comisiune in comun'a Béb'a-vechia pre unu roma- nu care posiede 1/4 de sesie, cu unu altu unguru egalu taiata d'in o sesie intréga, unguru lu ca votisantu au fostu inscriu, er' romanulu nu. Aici au fostu conscriu unu Salamon Klein — judanu — chiriasiu, carele afara de marfa ce o are in ducheanu, carea costá ca la 30 fl., este fara neci o avere si dare de venitu solvesce dupa 50 fl.

b) De Béb'a-vechia se tiene si Kis-Pusztá; aici se afla unu invetiatoru privatu, carele functioneá acolo de 1/2 de anu (?) cu 10 fl. salariu lunalu, pana aci n'au solvitu dare capitála, acestu-a inca a fostu primitu, contributu.

c) In comun'a Battyánháza comisiunea acest'a mergundu la cas'a judelei comunalu, nefindu afara de judele comunalu n'ime, au inceputu conscribandu de la Nr. 1—30 sciindu acest'a comisiune, cum-ca acesti-a sunt contractua- listi si sunt siliati a votá acolo unde Verwalterulu (tisztartó) Bebei li demanda.

d). In com. Kúbekháza gradinari, cu exceptiunea a 7 case, au fostu primiti, ma, ce e mai multu, unu morariu, carele afara de profesiunea lui n'are memicu, inca a fostu primitu.

e) Comisiunea acest'a in ideea, cum-ca Béb'a-Mica inca va votá cu ei, locuitori d'in acest'a comuna, cu posesiune de 2 lantiuri, inca au fostu primiti. Aici inse fortes'au insielatu!

f) In comunele Rab'a si Maidanu, sciindu cum-ca acesti-a sunt de partid'a opositionala, in Rab'a 5, in Maidanu 26 au fostu conscrii, precandu la alegerea trecuta aceste doue comune votisandu cu fratii loru unguri, in cea d'antáiu au fostu 28, er' in cealalta 97 votisanti.

g) Aici debue se mai amintescu, cum-ca fiindu comi- siunea de conscriere la Béb'a-vechia, in acesta di invetoriu- lu romanu Ioanu Farkas cu invet. privatu Vogl Sándor un- guru (ore?), amendoi fiindu la adunarea invetiatoriloru d'in Cottulu Torontalu, celu d'antáiu ca invet. diplomatu si de trei ani in functionariu in Béb'a n'a fostu primitu, er' cestu d'in urma ca invet. privatu, nediplomatu, ca caprariu absolutu, ca functionariu de 1/2 anu, a fostu primitu. Dom- niloru! Au trecutu, numai exista dreptate!

2) Acum se trecemu la misiiele loru inainte de ale- gere.

In Keglovich, fiindu acolo Balogh ca candidat cu Ver- walterulu Bebei, acesti doi voindu in comun'a acest'a a-si face partida, i-au amenintiatu cu ace'a, ca daca nu voru vo- tá cu partid'a drepta, i voru scote d'in mosfele lor; dar' aici poporulu germanu li-au respunsu dicundu-li: „noi n'am cumperatu pamentu de la D. Balogh, ci de la camera, deci noi vomu corespondá cu camer'a, era nu cu unu Balogh; prin acest'a forte au iritatu poporulu asup- r'a loru.

La Giala fiindu D. Balogh de a-si face partida, intre alte discursuri avute cu preotulu serbescu Iacovlevich, i-au d'fca ca elu, fia ori in majoritate, ori in minoritate, alege- rea lui e sigura.

Inainte de alegere si in un'a si in alta comuná a coruptu poporulu cu beuturi si mancari: asié in com. Kú- bekháza, in noptea spre 19 iuniu tota noptea au tractatu poporulu, incatu acesti cortesi nedormindu tota noptea, in diu'a alegeri veniau dormindu la loculu de alegere; era in com. Béb'a-vechia acesti deachisti au datu unu barbieru 10 fl. pentru a corumpu poporulu romanu, inse fara neci unu re- sultatu, ca-ci, de sf prin incredintiatii loru au invitatu d'in casa prein casa toti elegutorii la „papricasiu“, poporulu nostru romanu nu s'a potutu insielá, ca-ci invitarea n'a primitu-o, si asié cu papricasiulu ungurescu numai siervitorii comunali s'au ospetatu, prin acest'a poporulu nostru a aretatu, cum- ca pentru unu „papricasiu“ nu si-vinde interesele, ca si cei ce tienu despre ei cum-ca ducu stégulu culturai.

3. Diu'a alegeri au fostu defpta pre 19 iuniu.

Candidati de ablegati a fostu Ioanu Balogh, guver- namentulu er' opositionalu Ioanu Ronay.

In diu'a acest'a si un'a si alta partida s'a acompaniatu. Centrulu de intelnire a deachistiloru a fostu Bolgárte- lek, er' a stangaciloru Keglovich; deci si un'a si alta partida de aici, plecandu in massa cátra loculu desti- natu Besienov'a-vechia, partid'a drepta a sositu in locu cu 5 minute mai inte cealalta, — caus'a sosirei mai iute a fostu, ca partid'a drepta a fostu povatuita la cas'a comunale a orasiului Besienov'a pre stradele cele mai drepte, pana can- du cu partid'a cealalta, insocita de soldati, s'au incungiu- ratu stradele cele mai laterale.

Or'a de incepere, in intielesulu cerculariului, a fostu 8 ore demaneti'a, candu, cum d'fsei, deachistii cu 5 minute sosindu mai iute, deodata presiedintele comisiunei de ale- gere Talián, romano-serbo-fagu, esindu intre alegatori, a dechi- ratu, cum-ca, d'in partea drepta este candidat Balogh, cei de partid'a loru au strigate „se traesca Balogh; era cei-a-lalti

Rónay, nevoindu inse acestu presiedinte a intielege strigatele stan- gei, sciindu ca trup'a cea mare a stangaciloru este inca inderetru, si vedindu-se in minoritate de 1/4, in cursu de 1/2 ora a publicatu pre candidatulu lor, si p'in acest'a actulu alegeri l'au dechiaratu de finitu, dechiarandu cum-ca Balogh s'a alesu cu acclamatune, neavendu stang'a candidat.

Planurile lor se potu deduce d'in urmatoriile:

1. D'in vorbirile D lui Balogh avute cu preotulu Iacovlevich.

2. D'in incungiuirea stradeloru cu partid'a stanga in Besienov'a;

3. D'in dechiaratiunea presiedintelui, cum-ca de si a fostu defpta diu'a alegeri pre 9 ore demaneti'a si totu-si s'a acceptatu pana la 11 ore, ore acum pentru ce nu s'ar fi potutu acceptá baramu 1/2 de ora?

4. De acolo ca presiedintele dupa-ce a dechiaratu pre Balogh de alesu, a scosu protocolulu gat'a d'in busu- rariu.

5. De acolo ca, ajungundu candidatulu stangei in faci'a locului, audindu despre starea lucrului, delocu a mersu la statiunea telegrafica, pentru de a telegrafá susu, dar' acestu officiantu s'a dechiaratu, ca nu pote primi, dupa ce sunt tre- cute 8 ore si n'are ore de officiu.

D'in tote aceste ori si care on. lectoru pote vedé, cum- ca tote aceste forte de tempuriu au fostu planisate; speramu inse, ca D. Rónay si cu candidatii nostri natiionali, dupa-ce voru avé datele necesarie, nu voru fi nepasatori facia cu o asié cauza importanta.

In urma rogu si spre celelalte foi romane se binevoi- esca a induce acestu articulu in colonele sale; asemenea si foile se binevoiesca, dupa-ce in cerculu acestu-a numai Béb'a este romana, era celelalte comune serbe, si mai alesu dupa- ce corespondintele d'in Oroszlámos alu diuariului „Zistava“, pre pucina cunoscintia are in caus'a acest'a.

Cu bunavointi'a On. Red. voiu face d'in candu in candu si altele cunoscute.*

Unu alegatoriu romanu
d'in cerculu Besienovei.

Pescii.

(Urmare.) *

9. Pescii ca nutrimentu pentru ani- male si ca ingrasiamentu de campu. Ddiu a binevoitu ca tierrele locuta de romani se fia unele d'in cele mai binecuvantate si manose, si asié productiunea loru abundanta in totu felulu de producte nu numai ca asi- gura o nutre buna a animaleloru cu nutrimente correspun- dietorie naturei lor, ci cu avutia de materie esistente s'ar potè intretiené unu numeru multu m'i mare de cátu indoitu alu animaleloru cari se afla asta-di in tierrele romane.

Asemenea bogati'a pamentului e in multe parti a'átu de insemnata, in cátu fia ingrasieminte, — numai muncindu- se bine — se casciga rezultate escelinte; era tienuturulu cu pamentu seracu dispunu forte adese ori de isvore abundante spre a asigurá si marí fertilitatea pamenturiloru lor, numai daca nu ni aru lipsí siliuti'a spre a ne folosí de aceste comori.

La acestea se mai adauge doreros'a impregiurare, ca romanulu a sciutu numai se nimicésca sumele de pesci si

*) Cu placere si cu multiamire vomu primi totu-de- un'a, ha ve si rogámu pentru notificarea celoru de interes- su publicu.

Red.

*) A se vedé nrii 65, 67, 68 si 69 ai „Federat.“

Dupa logica si sortea omenesca ar avé a se formá in intie- lesulu acestu-a. Dar' ce vedemu in realitate? Forte adese- ori chiaru contrariulu de la tote acestea.

Aci alunecámu pre unu terrenu unde de multe ori ne para- sescu legile cugetarii, afandu-ne facia de efecte, a caroru cauza nu o potemu totu-de-un'a pricepe. Stámu inaintea unei poteri nevedute si neprecepte, carea o numimu sorte.

Domnirea acestei poteri e forte schimbatoria. Ori cátu se se bazeze aparintele in lumea fisica, precum si in cea morale, pre legea necesitatii, in ce'a-ce noi numimu sorte nu domnesce neci principiu, neci sistemu, ba aci de multé ori se perde chiaru si logic'a cea mai simpla. Legea des- pre cauza si efectu e intorsa. Preste totu domnesce spiritulu a supr'a stupiditatii, sciinti'a asupr'a ignorantiei, puterea lucrativa asupr'a lenei, dar' in lume de multe ori vedemu chiaru contrariulu.

Eta aci unu omu ignorantu, arrogantu si fara con- sciintia, cu tote acestea inse callea vietiei sale e preserata cu flori. Totu ce intreprinde i succede, ba dorintiele si acceptariile lui se implinescu, precum elu nici n'a acceptatu; noroculu i surride pre tote cállile. Elu se bu- cura de o vietia dulce, comoda si fara necasu, si e respectatu de concetatiunii sei. Daca i-a batutu si lui or'a d'in urma, apoi parascesce acest'a lume cu consciintia linisci- ta, ca urmatorii lui nu voru duce neci cea mai mica lipsa. Consciintia nu l'a mustratu neci unu-data, nu i-a ingreu- iatu despartirea de vietia, ca-ci stupidulu, care a devenitu pre de tempuriu unu omu reutatosu, n'are consciintia.

Eta acolo unu omu cu scii nte eminente, cu cunocintie nemarginte, cu diligentia neobosita si sentiu umanu, dar' tote aceste calitati i sunt numai de folosu neinsemnatu in lupt'a sa pentru esistintia. Intreprinda elu ori si ce, nu-i succede. Aci hebauculu i cauta preste umeri, acolo e per- secutatu de intrigantu. Lumea nu cauta totu-de un'a la capu si la caracteru; ea de multe-ori se inchina ciarlatanului rafinatu, care scie se o insiele. Asié in multe casuri sortea omului bravu nu e alta-ce, decatu una lupta fara capetu pentru una esistintia plina de intristare, dorere si lipse. Si candu i-a sositu si lui or'a d'in urma, atunci elu se des- parte cu consciintia nobile, dar' totu una-data cu anima franta despre sortea iubitoru sei, caroru-a nu li pote lasá alta-ce, de cátu numele seu onorabilu.

Unde jace deci adeverat'a valoare a omului, a vietiei, culturai? Cine pote se se chiarifice aci, unde conceptele sunt atátu de confuse?

Aci era e egalitatea, se intielege, egalitatea adevrata, neresturnavera, care ne unesco in tote relele vietiei. La friguri, doreri de capu si temere de morte — pre totindenea aceea-si dorere, aceea-si vaietare. Se intielege ca in statele moderne se vorbește despre detorintie si drepturi cetatie- nesci egale, dar' celu ce urmaresce cu ochiu ageru cursulu lucruriloru, curundu se va convinge ca tote acestea nu sunt alta-ce, decatu amagiri, si era amagiri.

Nu esiste decatu numai una egalitate, si anume care nu face neci una diferentia intre imperatu si cersitoriu. Ce e dreptu copilulu de principe se annucia tierrei, pentru carea se nasce, cu multu mai inainte de nascere. Se ordona a se face

rogatiuni d'in partea supusiloru, se implora indurarea ceresca, si in fine se nasce in palatu grandiosu — intre doreri. Tie, copilu sordidu de cersitoriu, nu-ti premergu annunciári, neci rogatiuni; dar' mam'a ta chiaru asié se bucura de nascerea ta, ca si principessa, si d'impreuna cu acest'a ca si pas- serea candu aduce nutrimentu puiloru. In locu d'a te nasce in palaturi splendide, tu vedi lumea sub umbr'a unui ar- bore, sub garduri si pre gunoie. Intre asemenea impregiu- rari ochiulu teu trebue se se dede forte curundu cu mi- serti'a si amaralu ce te accepta. Sub picioarele tale se misca vermi si pre corp tu-se suie furnice; esci udatu de ploia si sbicutu de sore, dar' tu esci laptatu la peptulu mumei tale, precandu copilulu de principe e nutritu cu viftu strai- nu. Crescuti ambii mari, oh! cátu de deosebite sunt atunci cararile vostre. Elu traiesce in abundantia, er' tu numai d'in farimaturele fratiloru tei mai avuti; tu bei apa de is- voru, elu vinuri aromatice; tu dormi pre ierba, elu in pa- turi pompose, — cu tote acestea inse elu inca n'are altu somnu, neci alta fome, decatu cum le ai tu; corena lui nu lu scutesce contr'a sorelui si ploiei, si, in fine, caletori'a voastra la tternitate e un'a si aceea, ca-ci — cum d'fca Alessandro Humboldt — „vietia e numai una trecere la morte.“

M i s o t u l u.

să pustiască, asié dîcundu pîna la extremitate, numeroasele epe de aceste animale prè folositorie omenimei, — prin urmare la lipsa sentimentului care duce romanul de această materie de alimentație nece că pote să fie vorba, că pescii să se folosească spre nutrirea altor animale, și cu atîtu mai pucinu spre ingrasierea pamentului.

D'intre tîerele romane singuru o parte d'in Romani'a libera e aceea fericita care dispune de pescii cei mai multi, și acést'a atîtu prin situațiunea ei geografica — fiindu marginita cu Dunarea, ba unu colțiu ajungundu pîna la Marea-Négra — cătu și d'in cauza că aici mai multu că in ori care alta tîera locuita de romani se pune o mai mare bagare de sîma pre prasirea și crescerea pescelui. Aici sunt și tîenuturi prè abundante de pesci, asié in cătu pre langa balta se nutrescu in adeveru și porcii cu pesci.

Tierele de langa mări pescuescu adese-ori pesci in cantități enorme, asié in cătu comerțulu celu insemnatu nu e de ajunsu spre a poté desface tota marf'a. Asié de es. ne asigura scriitorii, că anglésii au prinsu in anulu 1829—30 atîtu-tîeri (Harengula sprottus) in cătu nece comerțulu celu estinsu, nece lumea cea manciosă a orasiului Londonu nu au pototu să consume, de cătu o parte neinsemnata, éra cantități cele mai mari, mii și sute de mii de cubele s'au întrebuintiatu spre guncirea campului.

Sunt tîenuturi prè avute de pesci, inse au pamentu pucinu, și si acelu-a e sterilu, prin urmare sunt adese-ori cuprinsi de grigea cum să întretiena alte animale. Prin cercari s'au convinsu, că pescii dau bunu nutrimentu pentru cai, vite cornute și porci, și asié in Norvegi'a se nutrescu caii și vacile cu capuri de merlutiú s'eu cablău (Morrhua vulgaris)

10. Colorea pesciloru nu ni aduce in generé ce-va folosu materialu, inse sum de credinția, că totu ce se vesce omului spre multumire nu i-pôte servi decătu spre folosu.

Iritarea simțiriloru omului, fia a mirosului, gustului ori a audiului, fia a pipaitului ori a vederei, are o influinția puternica asupra vietii omenesci, și noi scimu acést'a forte bine, de aceea nu lasămu să treca nece o ocaziune — dacă numai se pote — ci alergămu cu mare placere candu scimu că potemu multumiri un'a s'eu mai multe simțiri. — Cu ce bucuria grabimu și ce potere ne face a cercetă o gradina ce se afla in adeverat'a și deplin'a ei podoba, care prin petrun-dietoriulu mirosu alu delicateloru flori lucrăza asupra nerviloru nostri asemenea unui bunu balsamu asupra unei rane dorerese.

Cum ni cere anim'a și cum dorimu a multumiri stomaculu candu gustulu afirmă, că bucatele și fructele sunt alese; au termecatoriulu sunetu alu unui canteu, unei muzice, s'eu alu unui viersu sublimu nu ne face mai a nu ne poté despartî de ele, și pentru ce tote acestea? pentru-că ele au o iniriurintia forte mare asupra acelei-a ce numimu fericire; pentru că ele au o influinția binefacutoria intru prelungirea vietii și spre întretinerea și stabilirea sanetății, cu unu cuventu, efectele favoritorie s'eu defavoritorie asupra simțiriloru, asié poté, dice sunt fundamentulu de la cari depinde fericirea omului sanetatea și îndelungat'a lui vietă.

Tote cate contine natur'a au in gradu mai mare s'eu mai micu o reflexiune binefacutoria s'eu implictoria asupra simțiriloru omului.

Nici pescii nu sunt lipsiti, de această potere, și eu, vorbindu despre părțile lor constitutive, n'am între-lasatu a face amintire despre ceea ce posedu și in cătu-va și despre efectulu ce-lu producu. Unu ce binefacutoriu asupra omului reflectăza ei chiaru prin colorea lor, că-ci cele mai multe specie de pesci sunt invescute cu soldii frumosi, unii d'intre ei prin multe și viete fecie ale soldiloru loru atragu tota atententiunea omului, și elu remane incantatu la privirea acestor animale. Au cine nu sentiesce o viua placere vedendu pastravii, barbii s. a. cu variele și prè frumosele lor colorii, au privindu coarasiulu (numitu Holocentrum) cu aspectulu lui sublimu și cu colorea lui incantatoria, in carea se ogîndéza atîtu fecie viue și prè frumose și despre carele scriitorii afirmă că ori si ce descriere aru fi incompleta.

Ba, prin colorea lor pescii ni potu aduce și venitu materialu, asié de es. in Franci'a se continua cu bune rezultate crescerea și cultur'a pescelui aurii (Carassius auratus), și acést'a nu atîtu pentru carnea lui, care de altu-cum se maranca, dar' fiindu pescele in sine micu dă carne pucina, ci mai alesu pentru colorea lui prè frumoasă; și togmai pentru aceea e forte cautatu și bine platitu chiaru de straini; bucat'a cotsa 1—2 franci s'eu 40—80 cr.

11. Productivitatea pesciloru, crescerea și întretinerea lor. Nu sunt de ajunsu cele dise pîna acum despre unele părți ale pesciloru, și despre insemnatulu folosu, care lu-trage omulu dupa ei pentru că tote acestea au o valoare necalculabila candu luăm in consideratiune enorm'a lor productivitate.

Unu scrietoriu dice: dacă in vechime aru fi avutu omenii conosciinț'a despre marea productivitate a pesciloru atunci n'aru fi facutu asemenea intre productiunea femeiei și a viei, ci aru fi doritu, că femeea să fia că pescii de productiva; éra angerulu Domnului aru fi predisu lui Avramu că famili'a lui să se inmultiesca asemenea pesciloru.

E instinctulu pesciloru, că ei să se nimicesca (manance) uni pre altii, ba și nu crutie nece n'umulu loru insu-si; e împregiurarea că nu numai omulu ci multe animale veneza fără obosire, asié poté dice, sunt dispuși spre sterpirea pesciloru; e cauza suma de inimizii cari fără crutiare ataca ouale, puii tineretulu și pescii desvoltati; sunt evenemetele naturali, cari in gradu mare impedeza desvoltarea, ba nimicescu sume de oua de es. prin ventu, grindiu, trasnete, esundări s. a. că-ci lipsindu acesti inimizii numerosi și periculosi, amu poté dice că inmultirea lor aru fi asié de enorma, încătu ap'a am fi prea pucina că să-i cuprinda.

Spre a ni poté face idea despre productivitatea pesciloru, trebeu să amintescu, că vietii lor e forte lunga; asié ne asigura omenii de specialitate, pescarii, că pestii traiescu 150 anii, ba unii ni spunu că chiaru 500 ani și mai multi.

Luandu in consideratiune, că organele lor secundarie și productive sunt de ajunsu de desvoltate de la etatea 4—6 ani înainte, adangundu la acést'a suma de oua ce producu, asié de es. pastravulu unulu d'intre pescii cei mai ne-productivi are 500 oua, dupa Blocu crapulu de 3 pundi greutate are 237.000 oua. In această proporțiune se inmultiescu pescii; și numerulu auelor lor pucine varietăți scade mai diosu de dieci și sute de mii; sunt inse specie de pesci cari producu 1/2, ba mai multe milioane de oua; asié Braydley ne asigura, că merlutiulu s'eu cablăulu are celu pntienu 4 milioane, pîna candu Lecwenhoek ni spune totu despre acelu pesce că elu contine pîna la 9 milioane de oua. s. a. d'eu, luandu in consideratiune această fructivitate enorma, potemu esplică, că, de-si numerulu inimiciloru, cari ataca fără crutiare aceste animale vertebrate, e forte mare, totu-si sterpirea lor e aproape cu nepotintia, căci fructivitatea lor e fără asemenare.

(Va urmă.)

VARIETATI.

*(Fabrica de mutilare (ciuntire, ologire.) Polit'a d'in Londonu a descoperitu intru-o casa vechia, in fundulu unei strade strimte și intunecose, una fabrica de mutilare. Maiestrii scelerati d'in această fabrica si-facuse de profesiune d'a multilă copii in cea mai frageda etate, adeca d'a li suci picioarele, diformă corpulu, turf capulu, induof și incoveia braciule, etc. și inca la cererea rudeniiloru și a parintiloru fara inima, cari apoi mai tardiu se foloseau de mutilati, spre a escită misericordia publicului. Spre diformarea unui picioru se platea d. e. 30 silingi, fără vîptu, dacă copilulu nu éra inca de unu anu; la copii mai be-trani de unu anu, pentru aceea-si operatiune se solviau 2 pundi sterlingi. Spre a face pre unu copilu să apara numai cu unu braciú se plateau 4 pundi sterlingi, și asié pentru totu felulu de mutilare aveau tarifa. In acestu institutu de manoperatiuni infernale se tîneau și prelectiuni pentru cerșitorii adulti: i invetiau la totu felulu de prefaceri și simulațiuni. D'in această fabrica de mutilare esia in fia-care anu una multime de orbi falsi, omeni fără picioare, patimitoriu de peptu. Acést'a casa, care éra bine-cunoscuta banditiloru d'in Londonu, portă firm'a „Willis Batnan et Comp." Domnii maiestri, precum și unu duzenu de officianti d'ai lor, sunt dati acum in manile justitiei, inaintea carei-a voru avé a dá socotela despre faptele lor.

*(Una scola romana) s'a infentiatu de curendu in Romani'a prin Dnii Stefana Velescu și Alesandru Radu, cari lu anuniculu fondarii ieu de motto sententi'a classica a memoritorului Heliade; „Dati patriei o junime bine educata și moralmente și intelectualmente și i-ati datu vietia și marire in venitoriu." Neci candu unu patriotu romanu n'a d'isu unu adeveru mai evidentu, decătu acestu-a. Dacă tenerimea romana studiosa ar' urmă spiretulu parentiloru și a educatoriloru sei, atunci scientiele s'aru popularisă și, ca se dicemu, democratiză cu multu mai usioru intre poporulu romanu și literatur'a romana; ar' avé o facia mai senina, atunci certele de partida pentru nece lucruri bagatele aru disparé; opurile clasice ale evului vechiu d'in limb'a elena și latina s'aru traduce in cea romana; și de aru picepe tenerimea romana, mai alesu cea de peste carpati de la Universitatea d'in Bucuresci, intentiunile unui Lazaru, Barnatiu, Heliade, atunci nu aru votă in adunarile sale a sup'ra esistenței lui Ddieu, a carui esentia n'o au potutu cuprinde cu mințea neci filosofii evului vechiu, pîna candu a venitu tramisulu și marele invetiatoriu Isusu Cristosu, pre care la acceptatu si Platone si Socrate si întreaga pleiad'a filosofiloru etnici; acelu-a a datu deslucire chiaru despre esistinti'a si esentia lui Ddieu, și cine voiesce se aiba cunoștinț'a despre Ddieu, cerce invetiatur'a aceluia. Nu mai pucinu frumoasă este si a dou'a apostrofare, care o facu Dnii fondatori: „Se ne scimu cresce filii romanesce." Aceste trei: cultur'a mintii, a animii și iubirea de patria producu cetățieni adeverati. Cultur'a mintii fara morala este asemenea lunei, care lucisce și luminedia inse nu incaldiesce, și unde nu este cultura morala, acolo nu este neci patriotismu: nu este iubire de patria; este unu indiferentismu, o recela, cătra

totu ce este nobilu și folositoriu de apropielu. Nu aflămu cuvinte destulu de accomodate pentru a ne esprime recunoscinti'a cătra Dnii fondatori și directori ai noului institutu, și amu dori ca și celelalte institute de cultura d'in Romani'a se iăe asemenea direptiune, că-ci numai asié se va redică natiunea romana la marirea ce i-se cuvine.

*(Expositiunea d'in 1873.) Terminulu de a se insinua pentru espositiunea d'in Vien'a d'in 1873, s'a finitu cu 30 iuniu și de aici incolo nu se mai accepta insinuarile. Sum'a espositoriloru insinuatii d'in Austro-Ungari'a se urca la 14,000 și anume in Vien'a s'au insinuatu 5112, in Prag'a 536, in Cernauti 61, in Pest'a 2501 etc. La prim'a espositiune d'in Londr'a, in 1851, au fostu 7381 espositori; la a dou'a 9387 espositori anglési; la prim'a espositiune d'in Parisu in 1855 au fostu 10,003 espositori francesi; la a dou'a 13,000; prima espositiune d'in Vien'a va numeră 15,061 espositori austriaci.

*(Patricidiu.) In 28 iuniu plugariulu Anania Davidu, betranu de 65 anni, d'in Presac'a (Ardélu) plecă la Mercuri'a, unde fû citatu pentru unu processu de cearta, ce a avutu cu feciorulu s'eu Gerasimu. Acestu-a inse, ajunse pre parintele seu in padurea de la Singitinu (Kis-Enyed) și maltratandu-lu cu o maciua și mutilandulu cu unu cutitu in modu barbaru, l'a lasatu acolo plinu de sange și mai mortu. Dlui judecatoriu I. Macellariu i-a succésu a dá in manile judecatoriei pre filulu ucidiatoriu.

*(Opărechia de omeni productiva) In anulu 1790 s'a maritatu Mari'a Albert in etate de 17 ani cu Franciscu Reppinu june de 20 de ani in Contrecalar langa fluviulu St. Laurentiu in Americ'a nordica. Femei'a mai traiesce inca, și pre langa tote că e de 99 de ani, e sanetosa și sprintena și in poteri spiretuali nescadinte. A nascutu barbatulu 23 de prunci, dintre cari celu mai be-tranu e de 79 de ani. Dintre prunci mai traiescu 8, 15 a moritu. Dintre nepoti traiescu 67,32 a moritu. Dintre stranepoti și stranepote traiescu 77, 21 sunt morti. Unu stranepotu se va nasce in septeman'a mai de aproape. Peste totu descendinț'a parechei Reppinu e de 220 de persoane! dintre acesti 220 de descendinti traiescu 152, 68 a moritu.

Sciri electrice.

Zagrabia, 5. iuliu. In siedinti'a de sera diei'a primii alegerea comitetului pentru adresa s'au alesu: Schic, Prica, Mikovics, Kresztics, Gercsics, Mrazovics, Racki, Mundler, Carolu Mihailovics, Iuliu Jelassics, Horvoics și Vucaetics.

Zagrabia, 5. iuliu. Nationalulu Makancu va presentă unu proiectu de adresa a minorității. Cererea stangei estreme, a deschide desbatere a sup'ra protocolului comisiunii verificatarie, s'a respinsu cu tota resolutiunea.

Roma, 6. iuliu. Sesiunea parlamentaria presenta s'a amenatu. Papa inca totu primesce audientie. Foile neincetatu discuta necesitatea participării clericaliloru la alegere.

Versalia, 6. iuliu. Adunarea nationala primii in siedinti'a sa de asta-di, fara desbatere, pactulu inchiaiatu cu Germani'a.

Turda, 6. iuliu. In cerculu superioru a cottului Turdei se alese deputatu dietale b. Colomanu Kenény.

Abud, 6. iuliu. Stefanu Bitto e alesu deputatu dietale.

Zelau, 6. iuliu. In cerculu Zelau a cottului Crasnei fû alesu deputatu Ludovicu Deaky d'in stang'a estrema.

Zagrabia, 6. iuliu. Comitetulu pentru compunerea adresei s'a desbinatu a sup'ra adresei degiă compusse.

Bucuresci, 7. iuliu. Colonelulu Zagančinu este numitu inspectoru generale a sup'ra gardei nationale. In urm'a introducerii noiei legi de armata toti officierii de pîna acum ai gardelor nationale sunt destituiti d'in posturile lor, cari se voru implé prin ministeriulu de rebellu.

Bucuresci, 7. iuliu. Se aude, că b. Schlehta va merge că consulu la Teheranu. Siaculu (imperatorulu) se va invită prin unu autografu alu imperatorulu că să cerceteze espositiunea d'in Vien'a. Cine va fi urmatoriulu lui Schlehta, inca nu se scie.

Burs'a de Vien'a de la 8. iuliu, 1872.

5% metall.	64.55	Londra	111.35
Imprum. nat.	71.85	Argintu	108.75
Sorti d'in 1860	104.80	Galbenu	5.34
Act. de banc	850.—	Napoleond'or	8.90
Act. inst. crea.	329.60		

Pr opriet., edit. și red. respundiet.: ALES. ROMANU